

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1187

Vragen van de leden **Heerts** en **Eijsink** (beiden PvdA) aan de ministers van Justitie en van Defensie over de rol van Nederlandse militairen bij een actie op 7 augustus 2002. (Ingezonden 7 oktober 2009)

1

Heeft u kennisgenomen van de uitzending van het programma Argos waarin wordt gesproken over de rol van Nederlandse militairen bij een actie op 7 augustus 2002?¹

2

Wat was de rol van alle betrokken Nederlandse commando's en andere Nederlandse militairen zowel tijdens de voorbereiding van de actie, de gehouden actie en na afloop?

3

Wat waren de afspraken met de in functie zijnde Afghaanse autoriteiten op dat moment?

4

Wanneer is het onderzoek van de Koninklijke marechaussee gestart, op basis van welke melding en wat was de status van het onderzoek? Hoeveel tijd zat er tussen het incident en de start van het onderzoek?

5

Is naar uw oordeel alle beschikbare informatie die bekend was bij de

commando's en militairen ter beschikking gesteld van de Koninklijke marechaussee? Zijn er tijdens het onderzoek of op enig moment tot op heden Nederlandse commando's gehoord door de Koninklijke marechaussee?

6

Is er in het onderzoek samengewerkt met de Duitse Justitie en zo ja op welke wijze? Is er bij het bekend worden van nieuwe informatie in 2008 overwogen een nieuw onderzoek te starten in samenspraak met de Duitse Justitie?

7

Wanneer is het Openbaar Ministerie ingeschakeld in deze kwestie en door wie?

8

Is het waar dat er materiaal, zowel schriftelijk als op foto's, zoek is geraakt of vernietigd?

9

Was de (toenmalige) minister van Defensie op de hoogte gesteld van het incident, zo ja, wanneer en op basis van welke melding?

10

Wat was de juridische status van de Nederlandse commando's en van welke missie maakten zij deel uit? Welke bevoegdheden hadden zij?

11

Wat was de juridische status van de overige Nederlandse militairen en van welke missie maakten zij deel uit? Welke bevoegdheden hadden zij?

12

Hoe beoordeelt u het feit dat er kennelijk informatie en beeldmateriaal zoek is geraakt?

13

Waarom is de Tweede Kamer niet op de hoogte gebracht van het incident?

14

Hoe beoordeelt u de uitspraak van een woordvoerder van het ministerie van Defensie dat de Tweede Kamer niet was geïnformeerd omdat de Nederlandse militairen geen fouten hadden gemaakt?²

15

Is de Commissie voor de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten wel geïnformeerd en zo ja, wanneer?

16

Deelt u de mening dat gelet op alle nu beschikbare informatie een nieuw (strafrechtelijk) onderzoek op zijn plaats is zodat volledige waarheidsvinding naar zowel het incident als de gehele afhandeling kan plaatsvinden, waardoor er geen misverstanden meer zullen zijn over

de rol van alle betrokken Nederlanders?

¹ Argos, 3 oktober 2009.

² ANP, 2 oktober 2009.

Antwoord

Antwoord van minister **Van Middelkoop** (Defensie), mede namens de minister van Justitie (ontvangen 12 januari 2010) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2009–2010, nrs. 535, 670 en 928

Inleiding

Naar aanleiding van het spoeddebat van 16 december 2009 zend ik u hierbij, mede namens de minister van Justitie, de antwoorden op een aantal vragen over het schietincident van 7 augustus 2002 bij Kaboel. Tijdens het spoeddebat is verzocht uiterlijk 1 februari 2010 de volgende vragen te beantwoorden:

- De vragen 3, 4, en 6 tot en met 16 van de leden Heerts en Eijsink aan de ministers van Justitie en van Defensie over de rol van Nederlandse militairen bij een actie op 7 augustus 2002. Tevens wordt vraag 1 beantwoord. Deze vragen werden ingezonden op 7 oktober 2009 onder kenmerk 2009Z18243.

- De vragen 1, 4, 6, 7, 9, 10, en 11 van de leden Peters, Van Bommel en Pechtold aan de ministers van Defensie en van Justitie over de Argos-berichtgeving over een standrechtelijke executie op 7 augustus 2002 in de omgeving van Kaboel, Afghanistan. Deze vragen werden ingezonden op 7 oktober 2009 onder kenmerk 2009Z18246.

- Vraag 1 van het lid Peters aan de ministers van Defensie en van Justitie over de Argos-berichtgeving over een standrechtelijke executie op 7 augustus 2002 in de omgeving van Kaboel, Afghanistan. Deze vraag werd ingezonden op 29 oktober 2009 onder kenmerk 2009Z19963.

De overige vragen zullen worden beantwoord nadat het lopende oriënterende onderzoek van de Koninklijke marechaussee zal zijn voltooid en de resultaten zullen zijn beoordeeld door het Openbaar Ministerie. De resultaten van dit onderzoek van de Koninklijke marechaussee worden in de tweede helft van januari 2010 verwacht. Meer in het bijzonder dient voor de beantwoording van vraag 2 van de

leden Heerts en Eijsink, de vragen 2, 3 en 5 van de leden Peters, Van Bommel en Pechtold en de vragen 2 en 3 van het lid Peters mede het onderzoek aan het fotomateriaal te worden afgewacht. Voor de beantwoording van vraag 5 van de leden Heerts en Eijsink, en vraag 8 van de leden Peters, Van Bommel en Pechtold dient alle recent ontvangen informatie in samenhang te worden gezien en beoordeeld.

1

Ja.

3

De in 2002 in Afghanistan aanwezige Nederlandse militairen maakten deel uit van ISAF. Zoals uiteengezet in de brieven van 21 januari en 26 juni 2002 (Kamerstukken 27 925 nrs. 41 en 62) hebben het Verenigd Koninkrijk als *lead nation* van ISAF en de Afghaanse interim-regering op 4 januari 2002 een *Military Technical Agreement* (MTA) gesloten waarin afspraken zijn gemaakt over de rol van ISAF. De Kamer heeft een kopie van het MTA ontvangen als bijlage bij de brief van 26 juni 2002. In de tussentijdse evaluatie van ISAF die de Kamer heeft ontvangen op 21 mei 2003 (kenmerk def0300080), is nader ingegaan op de inhoud van het MTA. In het MTA zijn onder meer afspraken gemaakt over de wijze van optreden van ISAF, de *Freedom of Movement* van ISAF en de samenwerking van ISAF met de interim-regering. De volgende hoofdtaken werden voor ISAF geformuleerd:

- beveiligen van tevoren aangewezen gebieden, gebouwen en routes;
- beschermen VN-staf;
- uitbrengen van liaison met de interim-regering en de Speciale Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de VN;
- adviseren van de Afghaanse interim-regering over toekomstige veiligheidsstructuren;
- uitbrengen van liaison met de Afghaanse politie;
- het adviseren en, waar mogelijk, ondersteunen van wederopbouw;
- het adviseren van de interim-regering over de toekomstige structuur van een Afghaanse krijgsmacht;
- zorgdragen voor de eigen veiligheid.

Ten behoeve van de taakuitvoering heeft ISAF onder meer zowel

zelfstandig als samen met de Afghaanse politie patrouilles uitgevoerd, zoals in het MTA was afgesproken. Zie ook het antwoord op de vragen 10 en 11.

4, 6 en 7

De Nederlandse compagniescommandant en de *Senior National Representative* (SNR), de vertegenwoordiger van de Chef Defensiestaf (CDS) in het uitzendgebied, hebben op 7 en 8 augustus 2002 over het incident gerapporteerd aan de Defensiestaf in Den Haag. Naar aanleiding van deze rapportages hebben Defensie en het Openbaar Ministerie in Arnhem op 8 augustus 2002 overleg gevoerd. Vervolgens heeft de bevelhebber van de Koninklijke marechaussee opdracht gegeven de feiten en omstandigheden met betrekking tot het schietincident te rapporteren. De Koninklijke marechaussee is op 9 augustus 2002 met het onderzoek begonnen. De bevelhebber van de Koninklijke marechaussee heeft vervolgens het in zijn opdracht opgemaakte rapport van bevindingen op 16 augustus 2002 voorgelegd aan het Openbaar Ministerie met het verzoek dit te bezien op eventuele (internationale) strafrechtelijke implicaties.

Het Openbaar Ministerie concludeerde op grond van de toen beschikbare informatie op 20 augustus 2002 dat er geen Nederlandse militairen bij het geweld betrokken waren geweest en dat Nederland geen rechtsmacht had ten aanzien van eventuele Afghaanse verdachten. Om die redenen is destijds geen strafrechtelijk onderzoek ingesteld. Er is verder geen huishoudelijk onderzoek door Defensie ingesteld omdat er geen aanwijzingen waren dat gedragsregels van Defensie waren geschonden.

Er is geen contact geweest tussen het Nederlandse en het Duitse Openbaar Ministerie, aangezien het Openbaar Ministerie in Nederland daartoe geen aanleiding zag. Het is niet duidelijk op welke nieuwe informatie uit 2008 in vraag 6 wordt gedomd, anders dan het boek van de heer Wohlgethan. Zie voor een reactie op dit boek de beantwoording van de vragen van de leden Van Bommel en Pechtold van 18 februari 2008 (Handelingen TK

2007–2008, aanhangsels 1375 en 1376).

8 en 12

Ons is niet bekend dat er informatie of beeldmateriaal zoek is geraakt of is vernietigd. Naar aanleiding van een WOB-verzoek van de redactie van Argos heeft Defensie in december 2008 het rapport van bevindingen van de Koninklijke marechaussee gedeeltelijk en geanonimiseerd openbaar gemaakt. De bijlagen, waaronder de processen-verbaal, zijn toen niet openbaar gemaakt. Argos is daartegen in beroep gegaan. Het resultaat van de beroepszaak was dat de processen-verbaal alsnog, geanonimiseerd, openbaar zijn gemaakt. Begin 2009 bleek echter tijdens de behandeling van dit beroep dat enkele bijlagen, waaronder beeldmateriaal, bij het rapport van bevindingen niet konden worden teruggevonden. Inmiddels is al het materiaal weer terecht. Het is ter beschikking gesteld aan de Koninklijke marechaussee.

9

Het is gebruikelijk dat de minister van Defensie zo snel mogelijk wordt geïnformeerd over belangrijke ontwikkelingen in uitzendgebieden. Indien nodig gebeurt dit mondeling. Het is aannemelijk, gezien de ernst van de zaak, dat dit ook is gebeurd met betrekking tot het incident van 7 augustus 2002. Daarnaast is de minister in augustus 2002 twee keer schriftelijk geïnformeerd over het incident.

Op 9 augustus 2002 heeft de minister een nota ontvangen van de waarnemend CDS. In deze nota werd melding gemaakt van de rapportage uit Kaboel. In de nota werd opgemerkt dat de Nederlandse compagniescommandant, die na het schietincident ter plaatse arriveerde, tot de conclusie was gekomen dat het mogelijk een executie van negen personen betrof. Verder werd de minister geïnformeerd over de maatregelen die op dat moment waren genomen. Zo had de SNR, in overeenstemming met de geldende richtlijnen, opdracht gekregen het voorval te melden aan de commandant van de Kabul Multinational Brigade van ISAF aangezien het hier mogelijk ging om een schending van het humanitaire oorlogsrecht of een schending van de mensenrechten. Verder werd onder meer vermeld dat de Koninklijke

marechaussee een rapport van bevindingen zou opstellen.

Op 13 augustus 2002 heeft de minister een nota ontvangen van de waarnemend CDS waarmee hem een afschrift wordt aangeboden van het «Incident Report» van ISAF over het schietincident. Naar het oordeel van de ISAF-leiding heeft de Nederlandse compagniescommandant de situatie juist beoordeeld en heeft hij binnen het geldende mandaat de juiste actie ondernomen.

10 en 11

Zowel de militairen van het Korps Commandotroepen (KCT) als van de luchtmobiele compagnie maakten deel uit van het Nederlandse ISAF-detachement. De samenstelling, taken en bevoegdheden van het ISAF-detachement van 2002 zijn beschreven in de artikel 100-brieven van 21 december 2001 en 14 juni 2002 (Kamerstukken 27 925 nrs. 35 en 61) en in de eerdergenoemde tussentijdse evaluatie van ISAF van 21 mei 2003. De juridische basis voor ISAF werd gevormd door het Akkoord van Bonn van december 2001 en VN-Veiligheidsraadresolutie 1386 (20 december 2001). Het mandaat van ISAF was het assisteren van de Afghaanse interim-regering bij het handhaven van de veiligheid in Kaboel en omstreken, opdat de Afghaanse interim-regering alsmede VN-personeel in een veilige omgeving kunnen opereren. Het mandaat was gebaseerd op Hoofdstuk VII van het VN-handvest en verschaft de veiligheidsmacht de mogelijkheid alle maatregelen te treffen die noodzakelijk werden geacht voor de uitvoering van de opdracht. De *Rules of Engagement* (ROE) waren robuust, maar het bleek in 2002 niet nodig van deze ROE gebruik te maken.

De ISAF-commandanten van 2002 hebben enkele beperkingen bij de taakopdracht geformuleerd. Op grond van deze beperkingen behoorde het toentertijd niet tot de taken van ISAF om:

- strijdende partijen te scheiden;
- persoonsbeveiliging voor Afghaanse en internationale VIPS te leveren;
- toezicht te houden op de aanwezigheid van zware wapens;
- zorg te dragen voor de openbare orde in het operatiegebied;
- non-VN humanitaire hulporganisaties te beschermen;
- de operatie Enduring Freedom tegen de Taliban en al-Qa'ida te ondersteunen;

- mijnen en ongesprongen projectielen te ruimen, anders dan voor het eigen optreden;
- de Afghaanse burgerbevolking te beschermen;
- op te treden tegen criminaliteit en drugshandel.

13 en 14

Het is niet meer na te gaan waarom destijds niet is gekozen voor het informeren van de Kamer. In 2008 is de Kamer over het incident geïnformeerd met de beantwoording van schriftelijke vragen van het lid Van Bommel op 18 februari 2008 (Handelingen TK 2007–2008, aanhangsel nr. 1375). De woordvoerder van Defensie heeft er in oktober 2009 op gewezen dat indien naar aanleiding van het onderzoek van de Koninklijke marechaussee maatregelen tegen Nederlandse militairen zouden zijn genomen, Defensie dit uiteraard zou hebben gemeld. Hiervan was echter geen sprake.

Overigens is over het incident al in 2002 bericht in de internationale media. Ook kwam het incident aan de orde in een VN-rapport dat in februari 2003 is gepubliceerd. Het is aannemelijk dat de rapportages van de Nederlandse militairen aan de ISAF-commandanten bij het VN-rapport een rol hebben gespeeld. De VN-rapporteur heeft tijdens de voorbereiding van haar rapport contact gehad met ISAF. Verder is in de jaren na 2002 een praktijk gegroeid om zowel de Kamer als de media meer in detail te informeren over gebeurtenissen in uitzendgebieden. De Kamer ontvangt daartoe regelmatig de stand van zakenbrieven terwijl Defensie elke week een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in uitzendgebieden publiceert.

15

Neen.

16

Zoals bekend wordt op dit moment in opdracht van het Openbaar Ministerie een oriënterend onderzoek verricht door de Koninklijke marechaussee naar aanleiding van onlangs ontvangen nieuwe informatie. Dit onderzoek heeft plaats op basis van foto's, materiaal van Defensie en materiaal dat kan worden ontleend aan het boek van de Duitse militair

Wohlgethan. Er wordt onderzocht of dit materiaal aanknopingspunten bevat die tot nader (strafrechtelijk) onderzoek aanleiding zouden kunnen geven. Het is aan het Openbaar Ministerie om een beslissing te nemen al dan niet een (strafrechtelijk) onderzoek in te stellen.

Wij delen de opvatting dat mogelijke misverstanden over de rol van Nederlandse militairen moeten worden weggenomen.